

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

UMETNOSTNA ZGODOVINA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 28. avgust 2010

SPLOŠNA MATURA

1. IKONOGRAFIJA – KRŠČANSKA

- A) Slika 1 – Križanje (Kristus na križu), slika 2 – Pieta, slika 3 – Sveta nedelja. (3 točke)
- B) Gotika; izpostavljanje bolečine, trpljenja, žrtvovanja, poudarjena čustvenost, mističnost. (3 točke)
- C) Motiv kaže stoječega, frontalno upodobljenega Kristusa trpina s poudarjenimi ranami. Okrog njega so orodja mučenja in upodobitve del, ki so prepovedana ob nedeljah in praznikih, saj z njimi mučimo Kristusa in mu vedno znova prizadejamo bolečino (različna dela ali neprimerne zabave). (3 točke)
- D) Kranjski prezbitarij je za slovenski prostor značilen ikonografski program poslikave kora, ki ponazarja nebesa oziroma nebeški Jeruzalem. Ključne vsebinske prvine so: Kristus v mandorli, simboli evangelistov, angeli (lahko tudi angeli muzikanti), cerkveni očetje, svetniki, lahko tudi Marija z Detetom. (3 točke)
- E) Sacra conversazione ali sveti pogovor, razvil se je v obdobju renesanse v Italiji. (3 točke)
- F) Bela lilija simbolizira čistost (nedolžnost, deviškost), beli golob je simbol Sv. Duha, kača je simbol hudiča (zla, antikrista), jabolko je simbol greha, zemeljska krogla in polmesec simbolizirata njeno oblast nad svetom, zvezdni obstret simbolizira Marijo kot kraljico nebes in apokaliptično ženo. (3 točke)

2. POZNAVANJE UMETNOSTI STARIH KULTUR

- A) Egipt (Egipčansko kraljestvo) – slike 2, 5, 6, 7 in 8; Mezopotamija – slike 1, 3 in 4. (3 točke)
- B) Vladarja (faraona); čaščenje vladarja; idealizacija vladarja, tipizacija, toge hieratične drže, frontalne upodobitve, za vladarja značilna oblačila in nakit. (3 točke)
- C) Zigurat; na »podstavku« v obliki piramide je stalo svetišče, namenjeno čaščenju bogov; opazovalnica nebesnih teles (observatorij). (2 točki)
- D) Stopničasta piramida, mastaba, klasična piramida, skalna grobnica, grobni prostor. (3 točke)
- E) Gre za t. i. egipčanski kanon: obraz iz profila, trup frontalno (en face), noge iz profila, močne barve, jasni gibi, ločitev med moško in žensko figuro glede na velikost in barvo polti. (3 točke)
- F) Slika 5: mitološki prizor (bogovi; gre za upodobitev bogov, ki sprejemajo v mumijo ovitega faraona).
Slika 6: dvorni prizor (glasbenice in plesalka; upodobljeno je dvorno življenje in zabava).
Slika 7: vladar na lovu. (4 točke)

3. POZNAVANJE OBDOBJA

- A) Arhaisko obdobje, slike 3 in 5; klasično obdobje, slike 1 in 6; helenistično obdobje, slike 2, 4 in 7. (3 točke)
- B) a) Hermes iz Olimpije; Knidska Afrodita; Praksitel. (3 točke)
b) Klasični lepotni kanon, idealno telo, kontrapost, umirjen izraz na obrazu. (3 točke)
- C) Človeška figura je upodobljena negibno (statično), figura je ujeta v blok, oblikovanje je stilizirano (lasje, oblačilo), arhaiski nasmešek, simetrična postavitev. (3 točke)
- D) Pergamonski oltar; daritveni oltar, posvečen Zevsu in Ateni; relief. (3 točke)
- E) Naturalistično oblikovanje človeškega telesa, močna čustvenost, ki se izraža v pretiranih gestah in izrazih na obrazih, patos, herojskost, ekspresionizem. (3 točke)

4. BIZANTINSKA UMETNOST

- A) Centralni tloris (krog, kvadrat, osmerokotnik, šesterokotnik, grški križ), enovita centralna zasnova osrednjega prostora in simetrična razporeditev stranskih prostorov, kupola nad osrednjim prostorom.
Vzdolžni, pravokotni tloris na osnovi latinskega križa, apsida na vhodnem delu, kjer je oltar, svetloba pada skozi bazilikalno nadstropje; ladje ločijo stebri, nad katerimi tečejo polkrožni loki ali arhitrav. (6 točk)
- B) Hagia Sofia, Carigrad (Bizanc, Konstantinopel, Istanbul), 6. st. (3 točke)
- C) Mozaik, kamnite ali steklene kocke vtiskujemo v svež omet; freska, slika na svež omet. (3 točke)
- D) Upodobitvi se razlikujeta v ploskovitem in plastičnem oblikovanju teles, v togi in razgibani drži; postavitev oseb brez razvoja prostora in na drugi strani notranji prostor z bogatimi arhitekturnimi kulisami. Hierarhična postavitev oseb v ceremoniji (dvornem obredu) in žanrsko oblikovan prizor Marijinega rojstva. (3 točke)
- E) Justinijan v spremstvu visokih dvorjanov, telesne straže in duhovnikov prinaša novoposvečeni cerkvi sv. Vitala v Raveni v dar zlato pateno in simbolično sodeluje pri mašnem obredju. Upodobljen je z dvanajstimi spremljevalci kakor Kristus z dvanajstimi apostoli, kar kaže, da se cesar primerja s Kristusom, božanska narava vladarja je zaznamovana z nimbom. (3 točke)

5. SREDNJEVEŠKA ARHITEKTURA NA SLOVENSKEM

- A) Cistercijanski samostan, Stična, romanika. (3 točke)
- B) Cerkev, križni hodnik, refektorij (jedilnica), dormitorij (spalnica). (3 točke)
- C) Križni hodnik je bil pozidan v gotiki, na kar kažeta šilasti lok in križnorebrasti obok. (3 točke)
- D) Kapela Žalostne Matere Božje v Celju, avstrijsko češki krog (parlerjanski slog). (3 točke)
- E) Sklepniki, konzole, baldahini, sedilije, timpanon, kipi svetnikov, oltarna plastika, krogovičje. (3 točke)
- F) Benečanka v Piranu ali koprška mestna loža; obalna arhitektura tega časa je pod močnim vplivom beneške (italijanske) gotike, kar se kaže že v sami arhitekturni zasnovi (lahkotnost, odprtost) in v bogati arhitekturni plastiki (t. i. cvetlična gotika ali gotika fiorito), lok na oslovski hrbet. (3 točke)

6. POZNAVANJE UMETNOSTI ZGODNJE RENESANSE

- A) Slika 2 – Masaccio, slika 5a – Jan van Eyck (sliki sta v barvni prilogi), slika 1a in 1b – Brunelleschi, slika 3 – Donatello. (3 točke)
- B) Novosti v oblikovanju človeške figure: upodobljena je anatomsko pravilno, telesa so oblikovana realistično, umetniki ustvarijo, oblikujejo poseben renesančni estetski kanon; kompozicijske sheme so harmonične, razvijejo in uporabljajo geometrijsko in zračno (atmosfersko) perspektivo, s katero pravilno oblikujejo prostor in globino pokrajine, interierja; barvna skala je realistična, naravna. (3 točke)
- C) Mitološki motiv (Venerino rojstvo); portret (Federigo da Montefeltro); akt (David). (3 točke)
- D) Na jugu, v Italiji, vpliva na oblikovanje telesa antično kiparstvo – iščejo idealno lepoto in uveljavijo nov estetski kanon (proporcionalnost, harmonična skladnost, dognanost oblik, plemenitost izraza); David je upodobljen kot mladenič, Adam pa kot zrel moški. Na severu raziskujejo realizem v fiziognomiji in telesu, poudarjen realizem. (3 točke)
- E) Uravnoveženi, harmonični proporci, čiste oblike, preglednost, jasnost, preprostost, zmerna uporaba arhitekturne dekoracije, poudarek na popolnih geometričnih likih in njihovi skladnosti, zgledovanje po antiki. (3 točke)
- F) Mestne palače imajo jasno razdelitev nadstropij in je navzven zaprta; rustikalno pritličje, enakomerno razporeditev odprtin; notranje dvorišče – atrij, široka stopnišča, svetli bivalni prostori, loža. (3 točke)

7. POZNAVANJE BAROČNEGA KIPARSTVA

- A) Slika 4 – nagrobnik, slika 5 – portal, slika 6 – kužno znamenje, slika 8 – portretno doprsje.
(Za dve pravilni navedbi 1 točka, za tri 2 točki in za štiri 3 točke.)
- B) Slikovitost, razgibanost, dinamične postavitve figur, polno upodabljanje telesnosti, monumentalnost, prepletanje vseh zvrsti umetnosti, ki se združujejo v idealu celostne umetnine, mešanje najraznovrstnejših materialov, vključevanje igre svetlobe in senc ter uspešno vključevanje materializirane luči, poseben obrazni patos ...
(3 točke)
- C) G. Lorenzo Bernini; slike 2, 4 in 8.
(3 točke)
- D) V celostni umetnini se prepletajo slikarstvo, kiparstvo in arhitektura v nedeljivo celoto. Prostor je celovito zastavljen kot sveto gledališče. Na oltarju, kakor na odru, je ujet trenutek zamaknjenja sv. Tereze. S strani celotno dogajanje opazujejo člani družine Cornaro. Dogajanje na oltarju dopolnjuje svetloba, ki od naravne prehaja k materializirani (žarki). Celoto dopolnjuje usklajeno bogastvo najrazličnejših materialov.
(3 točke)
- E) Francesco Robba, slike 1, 3 in 7
(3 točke)
- F) Vodnjak treh kranjskih rek. Na skalah sedijo trije moški z vrči – vsak predstavlja eno od kranjskih rek (Savo, Krko in Ljubljano); Berninijev vodnjak Štirih rek v Rimu, baročni vodnjaki v Rimu.
(3 točke)

8. POZNAVANJE UMETNOSTI 19. STOLETJA

- A) Slika 1 – inženirska arhitektura, slika 2 – historični slog, slika 3 – secesija.
(3 točke)
- B) Naslanjanje na prvine katedralne gotike (gotika 13. stoletja): šilasti loki, rozeta, razdrobljene površine, prevotljeni zvoniki itd. Izdelano z modernimi konstrukcijskimi načini in materiali ob zvestem posnemanju starejšega sloga.
(3 točke)
- C) Slika 7 (v barvni prilogi), Caspar David Friedrich. Romantični slikarji krajino idealizirajo, povečujejo, je medij za izražanje človekovega odnosa do sveta, njegovega čustvenega doživljanja, v njej najdejo metafizične razsežnosti, elementi krajine imajo simbolni pomen. Človek se v romantični krajini izgubi, njegova fizična majhnost je hkrati odsev majhnosti človeka v odnosu do narave, kozmosa.
(3 točke)
- D) Bidermajer, Jožef Tominc. Številni portreti imajo v času bidermajerja statusni pomen. Nov družbeni sloj, vzpenjajoče se meščanstvo, potrebuje podobe, s katerimi se lahko predstavi. Portreti izkazujejo bogastvo, status, poklic upodobljenca.
(3 točke)
- E) Sliki 8 in 11 (v barvni prilogi). Oblikovno: zvesto posnemanje dogodkov in ljudi, naravne barve; motivno prevladuje žanr, v umetnost stopi nov sloj: kmet, delavec.
(3 točke)
- F) Ivan Grohar, Pomlad. Impresionistična krajina je slikana na prostem, slikar želi upodobiti svetlobne in atmosferske učinke, pozoren je na ozračje upodobitve, na vtis, ki ga krajina zapusti, na platno nanaša čiste barve, ki jih ne meša na paleti.
(3 točke)

9. ARHITEKTURA 20. STOLETJA

- A) Ivan Vurnik; dekorativni elementi na fasadi, ki izhajajo iz ljudske zakladnice – stiliziran nageljnov cvet in narodne barve; povezave z Vesnani in panslovanskim gibanjem. (3 točke)
- B) Temeljna ideja funkcionalizma je izražena v misli »oblika sledi funkciji«. Oblika stavbe mora upoštevati in odkrivati njeno namembnost, poudarjati mora konstrukcijo; izpostavljena je uporaba novih gradbenih materialov, odrekajo pa se dekorativnemu okrasu. (3 točke)
- C) Bauhaus je bil prva sodobna šola moderne arhitekture, oblikovanja in obrti. Uvedli so nov tristopenjski sistem umetnostnega šolanja; v arhitekturi je izhajal iz načel funkcionalizma (nezakriti beton, steklo in jeklo), gladke površine, enostavne linije, popolna funkcionalnost. Povezoval se je z modernimi abstraktnimi idejami, poudarjal je cenovno dostopnost, učinkovitost in kakovost. (3 točke)
- D) Prefabricirani elementi, skeletna gradnja, popolna funkcionalnost, gibljivost oziroma spremenljivost tlorisa, vključenost v naravo. (3 točke)
- E) E. Ravnikar; Moderna galerija, Cankarjev dom in stolpnici na Trgu republike v Ljubljani, nova občinska stavba v Kranju. (3 točke)
- F) Mesto je zasnovano na podlagi dejavnosti v posameznih mestnih predelih; bloki se prosto povezujejo v stavbno mrežo, visoki bloki v središču ustrezajo večji zgoščenosti v mestnem središču, kontrast temu pa je zelenje v predmestjih; s socialnega vidika naj bi bile v mestu uresničene štiri zahteve: stanovanje, proizvodnja, rekreacija, promet. (3 točke)